

ОПРЕДЕЛЕНИЕ

№ 20280578

София, 18.12.2020 г.

СОФИЙСКИЯТ РАЙОНЕН СЪД, Гражданско отделение, **37. СЪСТАВ**, в закрито заседание на осемнадесети декември две хиляди и двадесета година в състав:

РАЙОНЕН СЪДИЯ: АНДРЕЙ ГЕОРГИЕВ

като разгледа гражданско дело № **80295** по описа за **2017** година, като взе предвид следното:

1.   Производството е по реда на чл. 267, пар. 1 ДФЕС.
2.   Отнася се до договор за потребителски кредит, при който размерът на определения от банката-кредитодател лихвен процент е зависим от това потребителят да сключи договор за свързани платежни услуги със същата банка. Това от една страна създава неясноти при прилагането към този договор на редица правила относно нелоялната конкуренция в национален план, което от своя страна води до въпроси за това дали определени практики при потребителското кредитиране могат да бъдат приети за „нелоялни“ по смисъла на Директива 2005/29/ЕО относно нелоялните търговски практики от страна на търговци към потребители на вътрешния пазар, и доколко тези практики може да се оценят като неравноправни клаузи по смисъла на Директива 93/13/ЕИО относно неравноправните клаузи в потребителски договори. Не на последно място, оценката на отстъпките от лихвата, предоставяни при ползване на свързани услуги следва да се вземе предвид при оценка от страна на националния съд за изпълнение на информационните изисквания по смисъла на Директива 2008/48/ЕО за потребителските кредити.

СТРАНИ ПО СПОРА:

3.   **Ищец:**
4.   „Банка ДСК“ ЕАД – кредитна институция, регистрирана по българското законодателство, със седалище в София, България, представлявана от юрисконсулт ----, с адрес: 1000 София, ----- телефон: +359 2 -----.
5.   **Ответник:**
6.   **RP** ----- – гражданин на Република Тунис, който към датата на сключване на договора за кредит – 09.03.2016 г., е имал обичайно местопребиваване в България, представляван от особен представител – адв. -----, с адрес на кантората: София, -----, тел.: +359 -----, адрес на ел. поща: -----

7. Искания на страните:

8. Делото е образувано по искане на ищеца, който твърди, че е предоставил на ответника потребителски кредит в размер на 5 000 лева (около 2 500 евро), като върху сумата се начислява и възнаградителна лихва и лихва за забава върху неплатените в срок вноски. Претендират се неплатени в периода 24.10.2016 г. – 24.10.2017 г. месечни вноски с променлив размер, и оставаща главница до крайната дата на погасяване на кредита – 09.03.2019 г., обявена за предсрочно изискуема, на обща стойност 4 105, 27 лева (около 2 100 евро); възнаградителна лихва по договора за периода от 24.09.2016 г. до 09.11.2017 г. в размер на 668, 93 лева (около 340 евро), и законна лихва за забава в размер на 84, 06 лева.
9. Особеният представил е възразил за това, че не е ясно дали подписът му е положен от него, както и относно самоличността му. Не са направени възражения относно съдържанието на договора.

ФАКТИ ПО СПОРА:

10. На 09.03.2016 г. между страните по делото е сключен Договор за кредит за текущо потребление. С него на ищеца е отпусната парична сума в размер на 5 000 лева (около 2 550 евро) за срок от 36 месеца. Кредитът е с променлив лихвен процент, равен на сбора от 6-месечния EURIBOR, увеличен с фиксирана надбавка от 7, 606 %. Към датата на сключване на договора ефективният лихвен процент е 8, 2 % годишно. Той е следвало да бъде върнат на 36 месечни вноски в размер по първоначален погасителен план от по 159, 24 лева (около 82 евро). Предвидено е, че подневният лихвен процент е 0, 2 %. Така общото задължение по кредита към датата на отпускането му възлиза на 5 761, 56 лева (около 2 945 евро). В приложения към договора погасителен план е посочен ефективен годишен процент на разходите от 10, 32 %.
11. Съгласно т. 8 от договора за кредит, е предвидено, че определеният в договора първоначален лихвен процент е промоционален и важи ако ответникът като потребител отговаря на условията по програма „ДСК Престиж +“, които са дадени в Приложение № 2 към Договора. При неизпълнение на тези условия фиксираната надбавка, която формира лихвения процент по кредита нараства от първоначалните 7, 606 процентни пункта до 14, 356 процентни пункта (или 6, 75 процентни пункта, като така ефективният лихвен процент почти се удвоява).
12. Заедно с договора за кредит е сключен и договор за залог на вземане за работна заплата, в който ответникът е декларирал, че е нает да работи за българско търговско дружество, с което е сключил безсрочен трудов договор.
13. В Приложение № 2 към Договора с дата 01.03.2016 г., подписано и от ответника, озаглавено „Промоционални условия по кредитна програма „ДСК Престиж плюс““, се посочват различни видове преференции по потребителски кредити, кредит –

овърдрафт, или договори за кредитна карта с минимален размер на усвоения кредит от 500 лева или 250 евро и максимален размер – 50 000 лева или 25 000 евро, както и жилищни и ипотечни кредити, като срокът на издължаване на кредитите е определен на минимум 18 и максимум 120 месеца.

14. Съгласно т. 1.1.1. условията за ползване на промоционален лихвен процент по договор за потребителски кредит, изтеглен до 31.05.2016 г., в размер на 8, 20 % годишно се прилагат, ако кредитополучателят:

(а) превежда работната си заплата по сметка, открита в „Банка ДСК“ ЕАД;

(б) учреди в полза на „Банка ДСК“ ЕАД залог върху трудовото си възнаграждение;

(в) учреди в полза на „Банка ДСК“ ЕАД залог върху всичките си вземания по сметки в банката;

(г) подаде искане за издаване на дебитна карта от „Банка ДСК“ ЕАД;

(д) се включи в „ДСК Директ“ – система за онлайн банкиране на „Банка ДСК“ ЕАД;

(е) получава минимум два вида известяване с кратки текстови съобщения (SMS),
и

(ж) ежесечно заплаща безкасово поне една сметка за комунални услуги (ток, телефон, водоснабдяване...) чрез директен дебит от „Банка ДСК“ ЕАД или ежесечно заплаща минимална вноски от 10 лева в допълнителен фонд за доброволно пенсионно осигуряване „ДСК Родина“.

15. Съгласно т. 1.2.1. от Приложение № 2 към договора за кредит ако кредитополучателят отговаря само на условията по подточки (а) до (в) по-горе лихвеният процент по кредит, изтеглен преди 31.05.2016 г., е 8, 70 % годишно. Съгласно т. 9.1.2. от Приложение № 2 ако през два последователни месеца не се ползват услугите по подточки (г) до (ж), но кредитополучателят отговаря на условията по подточки от (а) до (в), лихвеният процент по кредита се увеличава с 0, 5 процентни пункта от следващата месечна вноски, като ефективно става отново 8, 70 % годишно.

16. Съгласно т. 9.1.1. от Приложение № 2 ако два последователни месеца заплатата на кредитополучателя не са изплаща по сметката му в „Банка ДСК“ ЕАД (т.е. не са изпълнени условията по подточки (а) и (б) по-горе), но вноската по кредита постъпва по сметката, кредитът започва да се олихвява от падежната дата на следващата вноски с лихва от 11, 95 %. При забавяне на плащане на две или повече вноски съгласно т. 9.1.3. от Приложение № 2 към кредита, лихвените преференции отпадат изцяло.

17. Съгласно т. 9.1.2. преференциите при редовно погасяване на кредита могат „да бъдат възстановени“, ако кредитополучателят започне отново да отговаря на условията за ползването им чрез заявление до „Банка ДСК“ ЕАД. Не е посочено дали и при какви условия такова възстановяване е задължително.

18. Съгласно изслушаното заключение на счетоводната експертиза по делото, ответникът е спрял да плаща вноските по кредита на 24.10.2016 г. Вещото лице посочва, че от тази дата неплатеният остатък от главницата по кредита е олихвяван от ищеца по делото с лихвен процент от 14, 687 % годишно до 24.12.2016 г.; 14, 682 % годишно до 24.06.2017 г., и 14, 624 % до 09.11.2017 г. След тази дата кредитът е обявен за предсрочно изискуем и не е начислявана възнаградителна лихва. При използване на данните от банката остатъкът от задължението по кредита възлиза на 4 105, 27 лева главница; 668, 93 лева възнаградителна лихва, и 84, 07 лева лихва за забава.
19. Публично известно е, че много от кредитните институции в България предлагат по-ниски нива на лихвени проценти на потребители, които превеждат работната си заплата по сметка в банката, отпуснала кредита. Съществуват и реклами, които предлагат като по-привлекателни спрямо пазарните условия кредити, при които не се изисква „превод на заплата“ към банката, отпуснала кредита. Това води до извод, че практики за задължаване на кредитополучатели да получават работната си заплата по сметка в банката, отпуснала кредита са широко разпространени на банковия пазар в България.
20. Ищецът – „Банка ДСК“ ЕАД, е една от най-големите кредитни институции, опериращи на пазара, като по пазарен дял се движи по информация от медиите между първо и второ място с пазарен дял около 10 %. По настоящото дело съдът не е събирал данни за пазарния дял на ищеца, тъй като не е ясно дали това обстоятелство има значение за делото.

ПРИЛОЖИМИ РАЗПОРЕДБИ ОТ БЪЛГАРСКОТО ПРАВО:

а) Закон за задълженията и договорите (обн. в „Държавен вестник“ (ДВ), бр. 275 от 22 ноември 1950г., без изменения в цитираните си части):

21. „**Чл. 26.** (Ал. 1 изм. - ДВ, бр. 12 от 1993 г.) Нищожни са договорите, които противоречат на закона или го заобикалят, както и договорите, които накърняват добрите нрави, включително и договорите върху неоткрити наследства.
22. **Чл. 149.** За обезпечение на едно вземане може да се учреди залог върху движима вещь или върху вземане и ипотека върху недвижим имот.
23. **Чл. 162.** (Изм. - ДВ, бр. 12 от 1993 г.) Могат да се залагат вземания, които могат да се прехвърлят. Договорът, с който се залага вземане, не може да се противопостави на трети лица, ако за залога не е съобщено на длъжника; когато обезпеченото вземане е по-голямо от 5 лв., прилага се и разпоредбата на чл. 156, ал. 2.“

б) Закон за защита на потребителите (обн., ДВ, бр. 99 от 9 декември 2005 г., в сила от 10. май 2006 г., посл. изм. ДВ, брой 52 от 9. юни 2020 г., срещу всяка разпоредба е дадена датата на влизане в сила):

24. **„Чл. 68в.** (Нов - ДВ, бр. 64 от 2007 г., в сила от 08.09.2007 г.) Забраняват се нелоялните търговски практики.
25. **Чл. 68г.** (Нов - ДВ, бр. 64 от 2007 г., в сила от 08.09.2007 г.) (1) (Изм. - ДВ, бр. 61 от 2014 г., в сила от 25.07.2014 г.) Търговска практика, от страна на търговец към потребител е нелоялна, ако противоречи на изискването за добросъвестност и професионална компетентност и ако променя или е възможно да промени съществено икономическото поведение на средния потребител, когато засяга или към когото е насочена, или на средния член от групата потребители, когато търговската практика е насочена към определена група потребители.
- (2) (Изм. - ДВ, бр. 61 от 2014 г., в сила от 25.07.2014 г.) Търговска практика, която е възможно да промени съществено икономическото поведение на ясно установима група от потребители, особено уязвими към търговската практика или към стоката или услугата, за които се отнася търговската практика, поради техен умствен или физически недостатък, тяхната възраст или доверчивост, когато търговецът е могъл да предвиди това, се преценява от гледна точка на средния член на групата потребители, към която е насочена.
- (4) (Изм. - ДВ, бр. 102 от 2008 г.) Нелоялни са и заблуждаващите и агресивните търговски практики по чл. 68д – 68к.
26. **Чл. 68д.** (Нов - ДВ, бр. 64 от 2007 г., в сила от 08.09.2007 г.) (1) Търговска практика е заблуждаваща, когато съдържа невярна информация и следователно е подвеждаща или когато по някакъв начин, включително чрез цялостното и представяне, заблуждава или е в състояние да въведе в заблуждение средния потребител, дори и ако представената информация е фактически точна относно някое от обстоятелствата, посочени в ал. 2, и има за резултат или е възможно да има за резултат вземането на търговско решение, което той не би взел без използването на търговската практика.
- (2) Обстоятелствата по ал. 1 включват информация за:
1. съществуването или естеството на стоката или услугата;
  2. основните характеристики на стоката или услугата като: наличност, преимущества, рисковете, които тя съдържа, изработка, състав, допълнителни части към стоката или услугата, извънгаранционно обслужване, разглеждане на жалби на потребителите, начин и дата на производство или на представяне на стоката или услугата, доставка, годност за употреба, използването и, количество, спецификация, географски или търговски произход, резултатите, които могат да се очакват от нейната употреба, или резултатите и съществените характеристики от извършените изпитвания или проверки на стоката или услугата;
  3. обхват на задълженията на търговеца, мотивите за използване на търговската практика и естеството на процеса на продажба, както и всяко твърдение или символ, които дават основание да се смята, че търговецът или стоката и услугата са обект на спонсорство или на друга форма на пряка или непряка подкрепа;

4. цената или начина на нейното изчисляване, или съществуването на специфично предимство по отношение на цената;

5. необходимостта от предоставяне на допълнителна услуга, резервна част, от замяна или ремонт на стоката;

27. **Чл. 68е.** (Нов - ДВ, бр. 64 от 2007 г., в сила от 08.09.2007 г.) (1) Търговска практика е заблуждаваща и когато от целия и фактически контекст и като се вземат предвид всички нейни характеристики и обстоятелства, както и ограниченията на използваното средство за комуникация, следва, че тя не предоставя съществена информация, необходима на средния потребител в зависимост от ситуацията за вземането на търговско решение, след като се е запознал с тях, което води или може да доведе до вземането на търговско решение, което средният потребител не би взел без използването на тази търговска практика.

(2) Заблуждаваща е и всяка търговска практика, при която чрез премълчаване, имайки предвид елементите по ал. 1, търговецът прикрива съществена информация по смисъла на ал. 1 или я предоставя по неясен, неразбираем или двусмислен начин, или не я предоставя своевременно, или при която търговецът не посочва своята истинска търговска цел, ако тя не се разбира от контекста и има за резултат или е възможно да има за резултат вземането на търговско решение от средния потребител, което той не би взел без използването на търговската практика.

(4) При отправяне на покана за покупка за съществена по смисъла на ал. 1 се смята, освен ако не е очевидна, информацията за:

1. основните характеристики на стоката или услугата в зависимост от използваното средство за комуникация и от съответната стока или услуга;

3. цената с включени в нея всички данъци; когато цената не може да бъде изчислена предварително, се указва начинът, по който е изчислена, и, ако е необходимо, се посочват всички допълнителни разходи за транспорт, доставка, пощенски услуги; когато допълнителните разходи не могат да бъдат изчислени предварително, се посочва, че тези разходи могат да бъдат за сметка на потребителя;

4. условията на плащане, доставка, изпълнение и разглеждане на жалби, когато те се различават от изискването за добросъвестност и професионална компетентност;

5. стоките и услугите, както и договорите, при които потребителят има право да се откаже от договора или да го прекрати – информацията за наличието на това право.

28. **Чл. 68з.** (Нов - ДВ, бр. 64 от 2007 г., в сила от 08.09.2007 г.) Търговската практика е агресивна, когато от целия и фактически контекст и като се вземат предвид всички нейни характеристики и обстоятелства, и поради използването на тормоз, принуда, включително използването на физическа сила или злоупотреба с влияние, следва, че тя променя или е възможно да промени съществено свободата на избор или поведението на средния потребител по отношение на стоката или услугата, което води или може да доведе до вземането на търговско решение, което средният потребител не би взел без използването на тази търговска практика.

29. **Чл. 68и.** (Нов - ДВ, бр. 64 от 2007 г., в сила от 08.09.2007 г.) При извършването на преценка дали при използването на дадена търговска практика се прилага тормоз, принуда, включително физическа сила или злоупотреба с влияние, се вземат предвид:

1. периодът от време и мястото на използване на търговската практика, нейният характер и настойчивост;

3. използването от търговеца на информацията, с която разполага, за нещастие или друго специфично обстоятелство за потребителя, което е в състояние да промени преценката на потребителя, с цел да му повлияе при вземането на решение по отношение на стоката или услугата;

4. налагането на всякакъв вид прекомерни и несъответстващи на целта извъндоговорни пречки, когато потребителят желае да упражни правата си по договора, включително правото си да прекрати договора или да избере друга стока или услуга или друг търговец.

30. **Чл. 68м.** (Нов - ДВ, бр. 61 от 2014 г., в сила от 25.07.2014 г.) (1) Потребителят има право да развали договора с търговеца, сключен в резултат на използваната нелоялна търговска практика, и да претендира за обезщетение по общия ред, когато по заповед за забрана на прилагането на нелоялна търговска практика на Комисията за защита на потребителите има влязло в сила решение на Върховния административен съд, което я потвърждава, заповед, която не е обжалвана в законовия срок или жалбата срещу нея е оттеглена.

(2) Влязлото в сила решение на Върховния административен съд, което потвърждава заповед за забрана на прилагането на нелоялна търговска практика на Комисията за защита на потребителите по този раздел, има обвързваща сила за гражданския съд относно това, дали заповедта е валидна и законосъобразна. Обвързваща сила за гражданския съд като валидна и законосъобразна има и заповедта за забрана на прилагането на нелоялна търговска практика на Комисията за защита на потребителите, която не е обжалвана или жалбата срещу нея е оттеглена.

(3) Правото да се иска обезщетение се погасява в срок 5 години от влизането в сила на решението на Върховния административен съд, на заповедта на Комисията за защита на потребителите, когато не е обжалвана, или от датата, на която жалбата срещу нея е оттеглена.

(4) Комисията за защита на потребителите публикува на интернет страницата си влезлите в сила решения на Върховния административен съд, които потвърждават заповеди за забрана на прилагането на нелоялна търговска практика или заповедта, когато тя не е била обжалвана в законовия срок или жалбата срещу нея е оттеглена.

31. **Чл. 143.** (ред. в сила до ДВ, бр. 100/2019 г., 24. декември 2019 г.) Неравноправна клауза в договор, сключен с потребител, е всяка уговорка в негова вреда, която не отговаря на изискването за добросъвестност и води до значително неравновесие между правата и задълженията на търговеца или доставчика и потребителя, като:

1. освобождава от отговорност или ограничава отговорността на производителя,

търговеца или доставчика, произтичаща от закон, в случай на смърт или телесни повреди на потребителя, причинени в резултат на действие или бездействие от страна на търговеца или доставчика;

2. изключва или ограничава правата на потребителя, произтичащи от закон, по отношение на търговеца или доставчика или на друго лице при пълно или частично неизпълнение или неточно изпълнение на договорни задължения, включително изключва възможността за прихващане на задължение към търговеца или доставчика с друго насрещно вземане, което има спрямо него;

3. поставя изпълнението на задълженията на търговеца или доставчика в зависимост от условие, чието изпълнение зависи единствено от неговата воля;

4. позволява на търговеца или доставчика да задържи заплатените от потребителя суми, в случай че последният откаже да сключи или да изпълни договора, като същевременно не предвижда право на потребителя да получи обезщетение на същата стойност при несклучване или неизпълнение на договора от страна на търговеца или доставчика;

5. задължава потребителя при неизпълнение на неговите задължения да заплати необосновано високо обезщетение или неустойка;

6. позволява на търговеца или доставчика да се освободи от задълженията си по договора по своя преценка, като същата възможност не е предоставена на потребителя, както и да задържи сума, получена за престация, която не е извършил, когато сам прекрати договора;

7. позволява на търговеца или доставчика да прекрати действието на безсрочен договор без предизвестие, освен когато има сериозни основания за това;

8. предвижда необосновано кратък срок за мълчаливо съгласие за продължаване на договора при непротивопоставяне на потребителя;

9. налага на потребителя приемането на клаузи, с които той не е имал възможност да се запознае преди сключването на договора;

10. позволява на търговеца или доставчика да променя едностранно условията на договора въз основа на непредвидено в него основание;

11. позволява на търговеца или доставчика да променя едностранно без основание характеристиките на стоката или услугата;

12. предвижда цената да се определя при получаването на стоката или предоставянето на услугата или дава право на търговеца или доставчика да увеличава цената, без потребителят да има право в тези случаи да се откаже от договора, ако окончателно определената цена е значително завишена в сравнение с цената, уговорена при сключването на договора;

13. дава право на търговеца или доставчика да определи дали стоката или услугата отговаря на посочените в договора условия или му предоставя изключително право да тълкува клаузите на договора;

14. налага на потребителя да изпълни своите задължения, дори и ако търговецът или доставчикът не изпълни своите;

15. дава възможност на търговеца или доставчика без съгласието на потребителя да прехвърли правата и задълженията си по договора, когато това може да доведе до намаляване на гаранциите за потребителя;

16. изключва или възпрепятства правото на предявяване на иск или използването на други средства от страна на потребителя за решаването на спора, включително задължава потребителя да се обръща изключително към определен арбитражен съд, който не е предвиден по закон; ограничава необосновано средствата за доказване, с които потребителят разполага, или му налага тежестта на доказване, която съгласно приложимото право би трябвало да бъде за сметка на другата страна по договора;

17. ограничава обвързаността на търговеца или доставчика от поети чрез негови представители задължения или поставя неговите задължения в зависимост от спазването на определено условие;

18. поставя други подобни условия.“

в) Закон за потребителския кредит (обн., ДВ, бр. бр.18 от 5 март 2010 г., в сила от 01.05.2010 г.):

32. „**Чл. 5.** (1) Преди потребителят да е обвързан от предложение или от договор за предоставяне на потребителски кредит, кредиторът или кредитният посредник предоставя своевременно на потребителя съобразно изразените от него предпочитания и въз основа на предлаганите от кредитора условия на договора необходимата информация за сравняване на различните предложения и за вземане на информирано решение за сключване на договор за потребителски кредит.

(2) Информацията по ал. 1 се предоставя във формата на стандартен европейски формуляр за предоставяне на информация за потребителските кредити съгласно приложение № 2.

(3) (Отм. – ДВ, бр. 59 от 2016 г.)

(4) (Изм. и доп. – ДВ, бр. 35 от 2014 г., в сила от 23.07.2014 г., изм. – ДВ, бр. 59 от 2016 г.) Информацията по ал. 1, 2, 9 и 13, както и общите условия се предоставят на потребителя безвъзмездно, на хартиен или друг траен носител, по ясен и разбираем начин, като всички елементи на информацията и на общите условия се представят с еднакъв по вид, формат и размер шрифт - не по-малък от 12.

(5) (Изм. - ДВ, бр. 59 от 2016 г.) Формулярите, съдържащи преддоговорната информация по ал. 2, трябва да бъдат попълнени изцяло от кредитора.

(6) Кредиторът предоставя преддоговорната информация на български език.

(7) (Изм. - ДВ, бр. 20 от 2018 г., в сила от 01.07.2018 г.) При договор за кредит с променлив лихвен процент, при който се използва бенчмарк за лихвен процент, кредиторът или, когато е приложимо, кредитният посредник предоставя на потребителя информация за наименованието на бенчмарка и на неговия администратор и за свързаните с бенчмарка последици за потребителя в отделен документ, който се прилага към стандартния европейски формуляр по ал. 2 за

предоставяне на информация за потребителските кредити. Всяка допълнителна информация, която кредиторът или кредитният посредник предоставя на потребителя, се представя в отделен документ, който се прилага към формуляра по ал. 2.

(8) Кредиторът е длъжен да постави на видно място в помещенията за обслужване на клиенти на разположение на интересуващите се лица достъпна информация в писмена форма относно общите условия, тарифите и реда, при които той предоставя потребителски кредити.

(9) При предоставяне на потребителски кредит от разстояние кредиторът предоставя на потребителя стандартния европейски формуляр съгласно приложение № 2.

(10) При използването на телефон като средство за комуникация или на друго средство за гласова комуникация от разстояние кредиторът предоставя на потребителя освен информацията по чл. 9 от Закона за предоставяне на финансови услуги от разстояние и информация за:

1. общия размер на кредита и условията за усвояването му;
2. срока на договора за кредит;
3. стоката или услугата и нейната цена в брой - когато кредитът е под формата на разсрочено плащане за специфична стока или услуга и при свързани договори;
4. лихвения процент по кредита, условията за прилагането му и всеки индекс или референтен лихвен процент, свързани с първоначалния лихвен процент, както и периодите, условията и процедурите за промяна на лихвения процент; когато в зависимост от обстоятелствата се прилагат различни лихвени проценти, тази информация се предоставя за всички приложими лихвени проценти;
5. размера, броя и периодичността на погасителните вноски, дължими от потребителя, и когато е необходимо, последователността, съгласно която вноските ще бъдат разпределени за погасяване на различни неизплатени суми, дължими при различни лихвени проценти, с цел изплащане на кредита;
6. годишния процент на разходите, пояснен чрез представителен пример;
7. общата сума, дължима от потребителя.

(11) При поискване от потребителя кредиторът му предоставя предварително и безвъзмездно екземпляр от проекта на договор за кредит. Ако към момента на поискването кредиторът не желае да пристъпи към сключване на договор за кредит, той може да откаже да предостави такъв екземпляр.

(12) При договор за кредит, съгласно който плащанията, направени от потребителя, не водят незабавно до съответстващо погасяване на общия размер на кредита, а се използват за формиране на средства при кредитора, в периоди и при условия, предвидени в договора за кредит или в допълнителен договор, в преддоговорната информация се посочва ясно и разбираемо, че за този вид договори за кредит не се предвижда гаранция от трето лице като обезпечение за погасяване на общия размер на кредита, усвоен по договора за кредит, освен когато такава гаранция е предоставена.

(13) Когато договърът за предоставяне на потребителски кредит е сключен по инициатива на потребителя чрез използването на средство за комуникация от разстояние по смисъла на Закона за предоставяне на финансови услуги от разстояние, което не позволява предоставяне на преддоговорната информация на хартиен или на друг траен носител, както и в случаите по ал. 10, кредиторът, съответно кредитният посредник, предоставя преддоговорната информация посредством формуляра по ал. 2 незабавно след сключването на договора за потребителски кредит.

(14) (Нова - ДВ, бр. 61 от 2014 г., в сила от 25.07.2014 г.) Кредиторът или когато е приложимо, кредитният посредник, има и задълженията по чл. 8, ал. 2 – 5, преди потребителят да бъде обвързан от предложение или от договор за потребителски кредит, който предвижда разсрочено плащане или друг начин за погасяване на задълженията, произтичащи от първоначален договор за потребителски кредит, по който вече е налице неизпълнение, ако с него се постига уреждане на отношенията без съдебна намеса и предложените на потребителя условия не са по-неблагоприятни от тези по първоначалния договор за потребителски кредит.

33. **Чл. 10а.** (Нов - ДВ, бр. 35 от 2014 г., в сила от 23.07.2014 г.) (1) Кредиторът може да събира от потребителя такси и комисиони за допълнителни услуги, свързани с договора за потребителски кредит.

(2) Кредиторът не може да изисква заплащане на такси и комисиони за действия, свързани с усвояване и управление на кредита.

(3) Кредиторът не може да събира повече от веднъж такса и/или комисиона за едно и също действие.

(4) Видът, размерът и действието, за което се събират такси и/или комисиони, трябва да бъдат ясно и точно определени в договора за потребителски кредит.

34. **Чл. 11.** (1) Договорът за потребителски кредит се изготвя на разбираем език и съдържа:

1. датата и мястото на сключването му;
2. вида на предоставения кредит;
3. името, единния граждански номер (личен номер или личен номер за чужденец), постоянния и настоящия адрес на потребителя;
4. името/наименованието, правноорганизационната форма, кода по БУЛСТАТ или ЕИК и адреса/седалището на кредитора;
5. данните по т. 3 за физически лица и по т. 4 за еднолични търговци и юридически лица - когато в договорите участва кредитен посредник;
6. срока на договора за кредит;
7. общия размер на кредита и условията за усвояването му;
8. стоката или услугата и нейната цена в брой - когато кредитът е под формата на разсрочено плащане за стока или услуга или при свързани договори за кредит;
9. лихвения процент по кредита, условията за прилагането му и индекс или референтен лихвен процент, който е свързан с първоначалния лихвен процент, както и

периодите, условията и процедурите за промяна на лихвения процент; ако при различни обстоятелства се прилагат различни лихвени проценти, тази информация се предоставя за всички приложими лихвени проценти;

9а. (нова - ДВ, бр. 35 от 2014 г., в сила от 23.07.2014 г.) методиката за изчисляване на референтния лихвен процент съгласно чл. 33а;

10. годишния процент на разходите по кредита и общата сума, дължима от потребителя, изчислени към момента на сключване на договора за кредит, като се посочат взетите предвид допускания, използвани при изчисляване на годишния процент на разходите по определения в приложение № 1 начин;

11. условията за издължаване на кредита от потребителя, включително погасителен план, съдържащ информация за размера, броя, периодичността и датите на плащане на погасителните вноски, последователността на разпределение на вноските между различните неизплатени суми, дължими при различни лихвени проценти за целите на погасяването;

12. информация за правото на потребителя при погасяване на главницата по срочен договор за кредит да получи при поискване и безвъзмездно, във всеки един момент от изпълнението на договора, извлечение по сметка под формата на погасителен план за извършените и предстоящите плащания; погасителният план посочва дължимите плащания и сроковете и условията за извършването на тези плащания; планът съдържа разбивка на всяка погасителна вноска, показваща погасяването на главницата, лихвата, изчислена на базата на лихвения процент, и когато е приложимо, допълнителните разходи; когато лихвеният процент не е фиксиран или когато допълнителните разходи могат да бъдат променени съгласно договора за кредит, в погасителния план се посочва ясно, че информацията, съдържаща се в плана, е валидна само до последваща промяна на лихвения процент или на допълнителните разходи съгласно договора за кредит;

13. извлечение, показващо периодите и условията за плащане на свързаните повтарящи се или еднократни разходи и лихвата, когато те трябва да се заплатят, без погасяване на главницата;

14. всички разходи за откриване и обслужване на една или повече банкови сметки, предназначени за обслужване (усвояване и погасяване) на кредита, освен ако откриването на банкова сметка не е доброволно, разходите за използване на платежен инструмент, позволяващ едновременното извършване на предоставяне на кредита и неговото погасяване, както и всички други разходи, произтичащи от договора за кредит, и условията, при които те могат да бъдат променени;

15. лихвения процент, който се прилага при просрочени плащания, изчислен към момента на сключване на договора за кредит, начините за неговото променяне, както и стойността на всички разходи, които се дължат при неизпълнение на договора;

16. предупреждение за последиците за потребителя при просрочие на вноските;

17. наличието на нотариални и други такси, които са свързани с договора за кредит, ако има такива;

18. обезпеченията, които потребителят е длъжен да предостави, ако има такива;

19. изискуемите застраховки, ако има такива;

20. наличието или липсата на право на отказ на потребителя от договора, срока, в който това право може да бъде упражнено, и другите условия за неговото упражняване, включително информация за задължението на потребителя да погаси усвоената главница и лихвата съгласно чл. 29, ал. 4 и 6, както и за размера на лихвения процент на ден;

21. информация за правата на потребителя, произтичащи от чл. 27 и 28, както и условията за упражняване на тези права;

22. правото на предсрочно погасяване на кредита, реда за неговото осъществяване и когато е необходимо, информация за правото на кредитора на обезщетение в случаите по чл. 32, както и начина за неговото изчисляване;

23. реда за прекратяване на договора за кредит;

24. наличието на извънсъдебни способности за решаването на спорове и за обезщетяване на потребителите във връзка с предоставяне на потребителски кредит, както и условията за тяхното използване;

25. другите клаузи и условия по договора;

26. адреса на Комисията за защита на потребителите като контролен орган по спазване изискванията на този закон;

27. подписи на страните.

(2) (Нова - ДВ, бр. 35 от 2014 г., в сила от 23.07.2014 г.) Общите условия са неразделна част от договора за потребителски кредит и всяка страница се подписва от страните по договора.

(3) (Предишна ал. 2 - ДВ, бр. 35 от 2014 г., в сила от 23.07.2014 г.) Когато се прилага ал. 1, т. 12, кредиторът предоставя на потребителя при поискване и безвъзмездно, във всеки един момент на договора, извлечение по сметка под формата на погасителен план за извършените и предстоящите плащания.

35. **Чл. 19.** (1) Годишният процент на разходите по кредита изразява общите разходи по кредита за потребителя, настоящи или бъдещи (лихви, други преки или косвени разходи, комисиони, възнаграждения от всякакъв вид, в т.ч. тези, дължими на посредниците за сключване на договора), изразени като годишен процент от общия размер на предоставения кредит.

(2) Годишният процент на разходите по кредита се изчислява по формула съгласно приложение № 1, като се вземат предвид посочените в него общи положения и допълнителни допускания.

(3) При изчисляване на годишния процент на разходите по кредита не се включват разходите:

1. които потребителят заплаща при неизпълнение на задълженията си по договора за потребителски кредит;

2. различни от покупната цена на стоката или услугата, които потребителят дължи при покупка на стока или предоставяне на услуга, независимо дали плащането

се извършва в брой или чрез кредит;

3. за поддържане на сметка във връзка с договора за потребителски кредит, разходите за използване на платежен инструмент, позволяващ извършването на плащания, свързани с усвояването или погасяването на кредита, както и други разходи, свързани с извършването на плащанията, ако откриването на сметката не е задължително и разходите, свързани със сметката, са посочени ясно и отделно в договора за кредит или в друг договор, сключен с потребителя.

(4) (Нова - ДВ, бр. 35 от 2014 г., в сила от 23.07.2014 г.) Годишният процент на разходите не може да бъде по-висок от пет пъти размера на законната лихва по просрочени задължения в левове и във валута, определена с постановление на Министерския съвет на Република България.

(5) (Нова - ДВ, бр. 35 от 2014 г., в сила от 23.07.2014 г.) Клаузи в договор, надвишаващи определените по ал. 4, се считат за нищожни.

(6) (Нова - ДВ, бр. 35 от 2014 г., в сила от 23.07.2014 г.) При плащания по договори, съдържащи клаузи, които са обявени за нищожни по ал. 5, надвзетите средства над прага по ал. 4 се удържат при последващи плащания по кредита.

36. **Чл. 21.** (1) Всяка клауза в договор за потребителски кредит, имаща за цел или резултат заобикаляне изискванията на този закон, е нищожна.

(2) Всяка клауза в договор за потребителски кредит с фиксиран лихвен процент, която определя обезщетение за кредитора, по-голямо от посоченото в чл. 32, ал. 4, е нищожна.

37. **Чл. 22.** (Доп. - ДВ, бр. 35 от 2014 г., в сила от 23.07.2014 г.) Когато не са спазени изискванията на чл. 10, ал. 1; чл. 11, ал. 1, т. 7 – 12 и 20 и ал. 2, и чл. 12, ал. 1, т. 7 – 9, договорът за потребителски кредит е недействителен.

38. **Чл. 23.** Когато договорът за потребителски кредит е обявен за недействителен, потребителят връща само чистата стойност на кредита, но не дължи лихва или други разходи по кредита.

39. **Чл. 24.** За договора за потребителски кредит се прилагат и чл. 143 – 148 от Закона за защита на потребителите.

40. **Чл. 33.** (1) При забава на потребителя кредиторът има право само на лихва върху неплатената в срок сума за времето на забавата.

(2) Когато потребителят забави дължимите от него плащания по кредита, обезщетението за забава не може да надвишава законната лихва.

(3) Кредиторът не може да откаже да приеме частично плащане по потребителски кредит.

41. **§ 1.** По смисъла на този закон:

1. "Общ разход по кредита за потребителя" са всички разходи по кредита, включително лихви, комисиони, такси, възнаграждение за кредитни посредници и

всички други видове разходи, пряко свързани с договора за потребителски кредит, които са известни на кредитора и които потребителят трябва да заплати, включително разходите за допълнителни услуги, свързани с договора за кредит, и по-специално застрахователните премии в случаите, когато сключването на договора за услуга е задължително условие за получаване на кредита, или в случаите, когато предоставянето на кредита е в резултат на прилагането на търговски клаузи и условия. Общият разход по кредита за потребителя не включва нотариалните такси.

42. **§ 5.** Разпоредбите на закона не се прилагат за договори за потребителски кредит, сключени преди датата на влизането му в сила, с изключение на чл. 14, 15, 26 и 35, които се прилагат за безсрочни договори за кредит, сключени преди тази дата.“

в) Закон за защита на конкуренцията (обн., ДВ, бр. 102 от 28 ноември 2008 г., посл. изм., ДВ, бр. 28 от 5. април 2019 г.):

43. **Чл. 15. (1)** Забранени са всякакъв вид споразумения между предприятия, решения на сдружения на предприятия, както и съгласувани практики на две или повече предприятия, които имат за цел или резултат предотвратяване, ограничаване или нарушаване на конкуренцията на съответния пазар, като:

1. пряко или косвено определяне на цени или други търговски условия;
2. разпределяне на пазари или източници на снабдяване;
3. ограничаване или контролиране на производството, търговията, техническото развитие или инвестициите;

4. прилагане на различни условия за един и същ вид договори по отношение на определени партньори, при което те се поставят в неравноправно положение като конкуренти;

5. поставяне сключването на договори в зависимост от поемането от другата страна на допълнителни задължения или от сключването на допълнителни договори, които по своя характер или съгласно обичайната търговска практика не са свързани с предмета на основния договор или с неговото изпълнение.

(2) Споразуменията и решенията по ал. 1 са нищожни.

(3) Обстоятелството, че някои условия са индивидуално уговорени, не изключва прилагането на този раздел към останалата част от договора.

(5) Наличието на неравноправни клаузи в договор, сключен с потребител, не води до неговата нищожност, ако договорът може да се прилага и без тези клаузи.

44. **Чл. 16. (1)** Забраната по чл. 15, ал. 1 не се прилага за споразумения, решения и съгласувана практика с незначителен ефект върху конкуренцията.

(2) Ефектът е незначителен, когато общият дял на предприятията - участници на пазара на стоките или услугите - предмет на споразумението, решението или съгласуваната практика, не надвишава:

1. десет на сто от съответния пазар, ако участниците са конкуренти помежду си;
2. петнадесет на сто от всеки от съответните пазари, ако участниците не са

конкуренти помежду си.

45. **Чл. 29.** Забранява се всяко действие или бездействие при осъществяване на стопанска дейност, което е в противоречие с добросъвестната търговска практика и уврежда или може да увреди интересите на конкурентите.
46. **Чл. 31.** Забранява се въвеждането в заблуждение относно съществени свойства на стоките или услугите или относно начина на използване на стоките или предоставяне на услугите чрез твърдение на неверни сведения или чрез изопачаване на факти.
47. **Чл. 36. (1)** Забранява се осъществяването на нелоялна конкуренция, насочена към привличане на клиенти, в резултат на което се прекратяват или се нарушават сключени договори, или се осуетява сключването им с конкуренти.
48. **(2)** Забранява се предлагането или даването на добавка към продаваната стока или услуга безвъзмездно или срещу привидна цена на друга стока или услуга, с изключение на: рекламни предмети с незначителна стойност и с ясно посочване на рекламиращото предприятие; предмети или услуги, които според търговската практика са принадлежност към продаваната стока или извършваната услуга; стоки или услуги като отбив при продажба в по-големи количества.
49. **(3)** Забранява се извършването на продажба, когато заедно с нея се предлага или обещава нещо, чието получаване зависи от: решаване на задачи, ребуси, въпроси, гатанки; събиране на серия от купони и други подобни; разиграване на игри с парични или предметни награди, чиято стойност значително надвишава цената на продаваната стока или услуга. Комисията на основание чл. 8, т. 14 приема правила, с които определя в кои случаи стойността на обещаваната награда значително надвишава цената на продаваната стока или услуга.
50. **(4)** Забраняват се продажбите на вътрешния пазар на значителни количества стоки за продължително време на цени, по-ниски от разходите за производството и реализацията им, с цел нелоялно привличане на клиенти.
51. **Чл. 37а. (Нов - ДВ, бр. 56 от 2015 г.) (1)** Забранява се всяко действие или бездействие на предприятие с по-силна позиция при договаряне, което е в противоречие с добросъвестната търговска практика и уврежда или може да увреди интересите на по-слабата страна при договарянето и на потребителите. Недобросъвестни са действия или бездействия, които нямат обективно икономическо основание, като необоснован отказ да се доставят или закупят стоки или услуги, налагане на необосновано тежки или дискриминационни условия, или неоснователно прекратяване на търговски отношения.
52. **(2)** Наличието на по-силна позиция при договаряне се определя с оглед характеристиките на структурата на съответния пазар и конкретното правоотношение между засегнатите предприятия, като се отчита степента на зависимост между тях, характерът на дейността им и разликата в нейния мащаб, вероятността за намиране на

алтернативен търговски партньор, включително съществуването на алтернативни източници на снабдяване, канали за разпространение и/или клиенти.

53. **Чл. 105.** (Нов - ДВ, бр. 2 от 2018 г.) (1) За причинени вреди вследствие на извършени нарушения по този закон виновното лице дължи обезщетение.

(2) Право на обезщетение в пълен размер имат всички физически и юридически лица, на които са причинени вреди, дори когато нарушението не е било насочено директно срещу тях.

(3) Исковете за обезщетение се предявяват по реда на Гражданския процесуален кодекс.“

ВРЪЗКА С ПРАВОТО НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ. НЕОБХОДИМОСТ ОТ ТЪЛКУВАНЕ:

54. Проблем пред правоприлагането в настоящото производство се явяват клаузите на Приложение № 2 към договора за потребителски кредит, сключен между страните, които задължават кредитополучателя – потребител да използва редица свързани услуги на банката, отпускане на кредита, във връзка с предвидената в договора санкция за неползване на услугата – увеличаване на лихвения процент.

55. **Неравноправен характер на договорните клаузи?**

56. На първо място възниква въпросът дали подобна клауза в договор може да се определи като неотговаряща на критериите за добросъвестност съгласно чл. 3 от Директива 93/13/ЕИО относно неравноправните клаузи в потребителските договори. Това е така, тъй като клаузи за задължително използване на свързани услуги могат да доведат до създаване на конкурентно предимство за търговец, предоставящ кредити. Това предимство почива на факта, че договорът за кредит е по принцип договор с продължително изпълнение и създава обикновено обременително задължения за потребителя, изтеглил кредита.

57. В същото време не следва да се отрича обстоятелството, че търговецът, който предоставя кредит, се подлага на риск от това да не получи дадените пари обратно. Поради това той има легитимен интерес да си осигури средство, чрез което да се удовлетвори по-лесно, ако договорът не се изпълнява.

58. Настоящият съд има нужда и от тълкуване на понятието „във вреда на потребителя“, използвано в чл. 3 от Директива 93/13/ЕИО, в контекста на договорните клаузи, които изискват от потребителя да ползва свързани услуги при договор за кредит. По-конкретно следва да се даде отговор дали задължаването на потребителя да превежда работната си заплата при банката, от която е изтеглил кредит само по себе си е във вреда на потребителя, както и дали задължаването на потребителя да ползва определени услуги (част от които не са безплатни) срещу намаляване на приложимия се лихвен процент по договора за кредит представлява условие във вреда на потребителя. Ако това е така, следва и да се установи дали подобно условие е

винаги във вреда на потребителя, или само в определени случаи.

59. Тук следва да се отговори на две групи въпроси – първо, дали задължението за превод на работна заплата на лицето, от което потребителят – работник е изтеглил кредит, само по себе си представлява забранено от правото на Европейския съюз условие по договора за кредит. На този въпрос следва да се отговори и в контекста на обстоятелството, че по настоящото производство длъжникът по договор за кредит е гражданин на трета държава, който работи за български работодател, но би могъл да промени обичайното си пребиваване. Във връзка с това е възможно изискването ответникът да превежда трудовото си възнаграждение по сметка на банка в България да представлява за него пречка да упражни правото си по чл. 15, пар. 3 от Хартата на основните права във връзка с пар. 1 от същата разпоредба, т.е. да започне работа в друга държава в рамките на Съюза.
60. При отговора на въпроса относно превеждането на работната заплата в банката следва да се има предвид и че националното право предвижда и други средства за гарантиране на вземането на банката чрез права върху работна заплата, включително и учредяване на залог, както е по договора в настоящото производство.
61. На следващо място, ако от правилата на Директива 93/13/ЕИО не следва по принцип, че отпускащата кредит банка няма право да изисква от потребителя да превежда работната си заплата във водена от нея сметка, следва да се разгледа въпросът дали поемане на подобно задължение не е неравноправно с оглед изискването и за ползване на други услуги на банката.
62. При отговора на този въпрос настоящият съд се нуждае от насока за критериите, които следва да се приложат при преценката за неравноправност на клаузите за ползване на свързани услуги. Следва да се има предвид, че в правото на Съюза не съществуват правила, които да забраняват или ограничават конкретно възможностите търговец да наложи на потребител (т.нар. договори „b2c“) свързани продажби (вж. по този въпрос доклада, съставен по възлагане на Европейската комисия – Renda, Andrea (coord.) *Tying and Other Potentially Unfair Commercial Practices in the Retail Financial Service Sector. Final Report. 2009, Centre for European Policy Studies, pp. 147 – 149*, достъпен на https://ec.europa.eu/finance/consultations/2010/tying/docs/report_en.pdf), като подобни разпоредби съществуват само относно сделките между търговци (договори „b2b“) – чл. 101, пар. 1, б. „д“ ДФЕС. Правила за забрана на свързаните продажби обаче съществуват в българския национален закон – цитираният по-горе текст на чл. 36 от Закона за защита на конкуренцията (ЗЗК), който обаче има ограничен обхват, и общата забрана по чл. 29 ЗЗК. Поради това с оглед указанията, дадени от Съда на Европейския съюз при приложение на Директива 93/13/ЕИО за неравноправните клаузи в потребителските договори да се вземат предвид и национални разпоредби за защита на потребителите (т. 37 от Решението по дело C-738/19 А и цитираната там съдебна практика), следва Съдът на Европейския съюз да посочи дали при преценка на

неравноправния характер на клауза в договор с потребител следва да се вземат предвид и национални разпоредби за забрана на нелоялна конкуренция. Поради това настоящият съд е на мнение, че националните стандарти относно конкуренцията следва да се вземат предвид при преценката за неравноправност на една клауза.

Съответно тълкуване

63. Във връзка с въпроса за приложение на националното конкурентно във връзка с правилата на Директива 93/13/ЕИО пред настоящият съд стои и въпросът за това как следва да се тълкуват стандартите относно забрана за нелоялна конкуренция във връзка с правилата на тази Директива.
64. Правилата относно забраната на свързаните продажби по българския ЗЗК са уредени общо във връзка с принципи на пазара. Поради това чл. 36, ал. 2 и 3 ЗЗК забраняват само някои случаи на свързани сделки и свързани продажби, но липсва общо правило, което да посочва конкретни условия, при които е налице такава забрана.
65. Вместо това българският законодател урежда абстрактна забрана за нелоялно привличане на клиенти, вкл. чрез принудата да сключват свързани сделки, в чл. 36, ал. 1 ЗЗК. Налице и обща забрана нелоялно спрямо други предприятия да се привличат клиенти съгласно чл. 29 ЗЗК. Тези забрани са основно насочени да закрилят другите търговци на пазара, които са в пряка конкуренция с търговеца – нарушител. Въпреки това, доколкото практиките на нелоялна конкуренция са по принцип забранени, съгласно цитираната по-горе съдебна практика националният съд следва да вземе предвид и тази забрана при преценката за неравноправност на договор с потребител.
66. Поради широките възможности за тълкуване на текстовете чл. 29 и чл. 36, ал. 1 ЗЗК пред настоящия съд стои въпросът дали при прилагане на обща забрана на нелоялната конкуренция по националното законодателство тази забрана следва да се тълкува във връзка с правилата за неравноправност на клаузи по Директива 93/13/ЕИО, ако разглеждат договори с потребител, а поради това – и във връзка с изискванията на чл. 38 от Хартата на основните права. При задължение за такова тълкуване националният съд би следвало да тълкува забраните на вътрешното си конкурентно право и да взема предвид не само интересите на конкурентите, а и тези на потребителите.
67. Следва да се има предвид, че макар и такова задължение за съответно тълкуване да съществува съгласно правото на Европейския съюз само относно актове, които националният съд пряко прилага по делото съгласно т. 26 от Решението по дело 14/83 *von Colson*, то не се отнася до актове, които имат различен предмет. В настоящия случай пред националния съд стои задача да прецени дали клаузите на договор с потребител са неравноправни съгласно чл. 143 от Закона за защита на потребителите,

който въвежда изискванията на Директива 93/13/ЕИО. Същевременно тези изисквания следва да се преценяват с оглед на общи стандарти по националното право, които не са въведени в изпълнение на акт на правото на Европейския съюз – правилата относно нелоялната конкуренция. Доколкото последните служат като критерий за осъществяване на потребителската защита обаче настоящият съд намира, че с оглед необходимостта по принцип да закриля потребителите съгласно чл. 34 от Хартата на основните права, то и тези национални конкурентни стандарти следва да се тълкуват във връзка с интересите на потребителите. Не на последно място следва да се има предвид, че защитата на конкуренцията има за цел да създаде по-добри условия именно за крайния потребител.

Нелоялност на търговски практики

68. Съгласно практиката на Съда на Европейския съюз – т. 43 – 44 от Решението по дело C-453/10 *Pereničová u Perenič* и т. 48 – 50 от Решението по дело C-109/17 *Bankia SA* включването на клауза в договор в резултат на прилагане на нелоялна търговска практика по смисъла на Директива 2005/29/ЕО е елемент от преценката за неравноправност по смисъла на чл. 4 от Директива 93/13/ЕИО.
69. Поради това настоящият съдебен състав следва да установи дали начинът на формулиране на договорните клаузи в договора за кредит по настоящото дело не представлява сам по себе си заблуждаваща търговска практика съгласно чл. 7, пар. 2 от Директива 2005/29/ЕО. По-специално следва да се даде отговор дали винаги представлява нелоялна търговска практика посочването на годишен лихвен процент в договора за кредит с потребител, формиран след прилагане на всички лихвени отстъпки при ползване на свързани услуги, а не посочването като приложим по принцип на лихвения процент без отстъпките, и след това – уточняването на приложимия се лихвен процент след прилагане на всички отстъпки. Следва да се уточни и дали съдът следва да вземе предвид при преценката на една търговска практика като нелоялна и формирането на текста за условията за ползване на лихвените отстъпки и отпадането им и възможността потребителят да се ориентира в така формулираната система от клаузи.
70. Отговорът на този въпрос следва да бъде даден и с оглед това дали подобен начин на описание на лихвения процент е допустим и съгласно правилата на Директива 2008/48/ЕО и по-специално чл. 10 от същата.
71. На следващо място следва да се даде и тълкуване дали при преценка дали дадена търговска практика е в състояние да промени поведението на потребителя при избор на доставчик на стоки или услуги съгласно чл. 5, пар. 2, буква „б“ от Директива 2005/29/ЕО националният съд следва да преценява и пазарния дял на търговеца, който прилага практиката. Това е така, доколкото по настоящото дело е сключен договор за потребителски кредит, който по принцип обвързва едно лице за дълъг период от

време и е в състояние да повлияе сериозно на пазарното му поведение. От друга страна при изтеглянето на кредит кредитополучателят се нуждае от пари. Това би подтикнало потребителят да се насочи към по-близки до работното си място или дома си (а следователно – и по-популярни) финансови институции, което означава, че той би бил изложен в по-голяма степен на офери от пазарни участници с голям пазарен дял. Поради това настоящият съдебен състав следва да установи дали при преценка на подвеждащия или създаващ натиск върху потребителя характер на търговските практики следва да взема предвид и позицията на търговеца на съответния пазар на стоки и услуги.

72. Следва да се има предвид не на последно място, че в случая става въпрос за популярна пазарна практика, използвана от банки, т.е. лица, които привличат пари от публично влогонабиране. Поради това по-големите банки биха имали възможност да си осигурят повече кредитополучатели и да ги обвържат с по-неизгодни условия. Въпросът е дали при липса на господстващо положение на пазара (такова по делото не е установено и не се твърди за ищеца) пазарният дял би могъл да има значение при определяне на една търговска практика като нелоялна.

Начин на изчисляване на годишния процент на разходите и последици при евентуално неправилно изчисляване

73. По настоящото дело възникват и зададените по дело С-229/20 К въпроси относно начина на определяне и съобщаване на годишния процент на разходите по договора за потребителски кредит, тъй като съгласно чл. 22 от Закона за потребителския кредит във връзка с чл. 11, ал. 1, т. 10 от същия закон договор за потребителски кредит, при който не е посочен годишен процент на разходите ще бъде нищожен и по него потребителят ще дължи връщане само на получената от него сума, без лихви и разноски. Именно това поддържа и ищецът по делото.
74. Във връзка с това следва да се уточни дали неточното посочване на размера на годишния процент на разходите в договора за потребителски кредит следва да се приравни на липса на посочване на такъв процент. Това като че ли следва от изискването клаузите на договорите с потребители да се формират ясно и всяка неточност да се тълкува във вреда на търговеца – чл. 147 от Закона за защита на потребителите във връзка с чл. 24 от Закона за потребителския кредит. Посочените разпоредби транспонират в националния закон съответно правилата на чл. 5 от Директива 1993/13/ЕИО относно неравноправните клаузи в потребителските договори и чл. 23 от директива 2008/48/ЕО за потребителските кредити. Съдът на Европейския съюз вече е имал повод да се произнесе в решението си по дело С-448/17 *EOS KSI Slovensko s.r.o.*, че неясният начин на формулиране на клаузата относно размера на годишния процент на разходите не отговаря на изискването на чл. 4, ал. 2 от Директива 93/13/ЕИО относно неравноправните клаузи в договорите с потребители и следователно съдът не следва да прилага такива клаузи. В случая въпросът е дали

този принцип следва да се прилага и при неточното описание на размера на годишния процент на разходите, въведено от търговеца (ако наистина има неточност), с цел заблуждаване на потребителите и влияние върху свободния им избор.

75. Отговорът на въпроса дали неточното посочване на годишния процент на разходите може да се приравни на липса на такова посочване изисква с оглед фактите на делото и да се даде отговор на още един въпрос. Това е въпросът дали разходи като тези за пакета допълнителни услуги, установени като уговорени по настоящото дело, следва да се включват във формулата за изчисляване на годишния процент на разходите по договор за потребителски кредит. Начинът на определяне на годишния процент на разходите е определен чрез пълна хармонизация в разпоредбите на чл. 3, буква „ж“ от Директива 2008/48/ЕО относно договорите за потребителски кредит и поради това Съдът на Европейския съюз следва да изясни въпроса дали при изчисляване на годишния процент на разходите следва да се включват такси за допълнителни услуги като тези, уредени с договора между страните.
76. Тук от значение е най-вече въпросът дали посочените допълнителни услуги представляват такива, които представляват „задължително условие за получаване на кредита“, или правят така, че „предоставянето на кредита е в резултат на прилагането“ на тези допълнителни услуги. При отговора на този въпрос Съдът на Европейския съюз следва да има предвид, че по настоящото дело не се спори, че по делото не са правени възражения за измама на ответника да се съгласи с представянето на свързани услуги, но начинът на формулиране на клаузите за лихвена отстъпка при тях изисква запознаване с множество различни клаузи от Приложение № 2 към договора. Следва да се има предвид и че договорът може да се сключи и без допълнителните услуги, но при съществено различни лихвени условия, както и че част от тези услуги не са пряко свързани с предмета на договора за кредит (напр. заплащането на комунални сметки чрез приложение за интернет банкиране).
77. Този начин на формулиране на лихвения процент води и до още няколко въпроса – на първо място, дали цената на допълнителните услуги, които не са част от договора за кредит, следва да се прецени при определяне на годишния процент на разходите по кредита. Ако това не е така – дали не следва да се смята за част от разходите по кредита (и съответно – от формулата за определяне на годишен процент на разходите) и увеличеният размер на лихвата, който ще се дължи при използване на допълнителни услуги.
78. Във връзка с горните два въпроса – дали цената на допълнителните услуги, свързани с договора за кредит, е част от формулата за определяне на годишния процент на разходите по договора и дали евентуалното неточно определяне на този процент следва да се приравни на пълната му липса в договора, следва да се прецени и дали в настоящия случай националното право предвижда адекватна санкция на грешното посочване на този годишен процент. Съдът на Европейския съюз е посочил в

т. 4 от Решението по дело C-42/15 *Home Credit Slovakia a.s.*, че национални правни разпоредби, които предвиждат нищожност на договор за потребителски кредит поради минимални неточности в съдържанието му могат да се явяват непропорционална санкция по смисъла на чл. 22, пар. 4 от Директива 2008/48/ЕО относно договорите за потребителски кредит. В случая следва да се даде тълкуване дали свързването на неточно посочване на лихвения процент в договор за кредит следва да води до прекратяване на правното действие на договора и освобождаване на потребителя от задълженията му да заплати лихви и такси по него.

79. С оглед изложените съображения, даденият ход по същество на делото следва да се отмени, като делото да се спре на основание чл. 267, пар. 1 ДФЕС до произнасяне на Съда на Европейския съюз по посочените в диапозитивната част на определението въпроси за тълкуването на това право.

ОТНОСНО РАЗНОСКИТЕ:

80. Тъй като ответникът се представлява от особен представител, а съгласно чл. 97, пар. 3 от Процедурния правилник на Съда на Европейския съюз в преюдициалното производство относно представителството на страните по делото пред националния съд, отправил запитването, се прилагат националните правни правила, настоящият съд следва да определи допълнителен депозит за особения представител на ответника, който следва да бъде в размер на 700 лева, определена по правилата на чл. 47, ал. 6 ГПК.
81. Така мотивиран, Софийският районен съд, 37. състав,

ОПРЕДЕЛИ:

82. **ОТМЕНЯ** на основание чл. 253 ГПК протоколно определение от 17.09.2020 г. по гражданско дело № 80295/2017 г., с което е даден ход по същество на делото и същото е обявено за решаване.
83. **СПИРА** производството по гражданско дело № **80295** по описа за **2017** г. по описа на Софийския районен съд, 37. състав, до получаване на отговор на зададените по-долу преюдициални въпроси.
84. **УКАЗВА** на ищеца – „Банка ДСК“ ЕАД, в **едноседмичен срок** от получаване на препис от настоящото определение да заплати по **депозитната сметка на Софийския районен съд** сумата от **700 лева** – депозит за особения представител на ответника пред Съда на Европейския съюз.
85. **ПРИ НЕИЗПЪЛНЕНИЕ** съдът може да осъди ищеца „Банка ДСК“ ЕАД да заплати сумата по реда на чл. 77 ГПК, като разноските на особения представител на ответника ще се поемат първоначално от бюджета на Софийския районен съд.

86. **ОТПРАВЯ** на основание чл. 267, пар. 1 ДФЕС **ЗАПИТВАНЕ ДО СЪДА НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ** по следните преюдициални въпроси:

1. Следва ли чл. 3, пар. 1 от Директива 93/13/ЕИО във връзка с т. 1, буква „д“ и „е“ от приложението към същата Директива и чл. 15, пар. 2 и 3 от Хартата на основните права да се тълкуват в смисъл, че не отговарят на изискванията за добросъвестност и създават задължения в тежест на потребителя клаузи, които съществено увеличават разходите на потребителя по договора за кредит в случай, че потребителят не извършва ежемесечен превод на работната си заплата на банката-кредитодател, като се вземе предвид, че при условията на договора той е длъжен да учреди залог върху вземането си за работна заплата, независимо от това по какъв начин и в коя държава я получава?

2. В случай, че отговорът на първия въпрос е отрицателен, следва ли чл. 3, пар. 1 от Директива 93/13/ЕИО във връзка с т. 1, буква „д“ и „е“ от приложението към същата Директива да се тълкуват в смисъл, че не отговарят на изискванията за добросъвестност и създават задължения в тежест на потребителя клаузи, които задължават потребителя да ползва ефективно и други услуги на предоставящия кредита търговец освен да извършва превод на заплата си при него?

3. В случай, че отговорът на втория въпрос е положителен по принцип, от какви критерии следва да се ръководи националният съд при преценката за неравноправност? По-специално следва ли да се вземат предвид степента на свързаност между предмета на договора за кредит и допълнителните услуги, които потребителят е задължен да ползва, броят на услугите, както и национални правила относно ограничаването на свързаните продажби?

4. Следва ли принципът за съответно тълкуване на националния закон с актовете на правото на Европейския съюз, въведен в т. 26 от Решението по дело 14/83 *von Colson* да се прилага и при тълкуване на национални правни разпоредби, уреждащи различна, но свързана, правна материя (в случая – правила относно нелоялната конкуренция) спрямо тази на акта от правото на Европейския съюз, който националният съд прилага по делото пред него (в случая – Директива 93/13/ЕИО относно неравноправните клаузи в потребителски договори)?

5. Следва ли чл. 7, пар. 2 от Директива 2005/29/ЕО във връзка с чл. 6, пар. 1, буква „г“ от същата Директива и чл. 10, пар. 2, б. „е“ от Директива 2008/48/ЕО да се тълкуват в смисъл, че забранява посочването на по-нисък лихвен процент в основния текст на договора за потребителски кредит, ако отпускането на кредита при този лихвен процент е поставено в зависимост от условия, които са описани в приложение към договора? Следва ли при тази преценка да се оценява начина на формулиране на условията за намаляване на лихвения процент, отпадането на такова намаление и способите за възстановяването му?

6. Следва ли чл. 5, пар. 2, буква „б“ от Директива 2005/29/ЕО да се тълкува в смисъл, че при преценка на възможността съществено да се измени икономическото поведение на потребителите следва да се вземе предвид пазарният дял на банка, която предоставя потребителски кредити с оглед нуждите на потребителите на такива продукти?

7. Следва ли чл. 3, буква „ж“ от Директива 2008/48/ЕО да се тълкува в смисъл, че разходите по договори, свързани с договор за потребителски кредит, и при чието изпълнение се получава лихвена отстъпка по договора за потребителски кредит, представляват част от годишния процент на разходите по кредита и следва да се включат при изчисляването му?

8. Следва ли чл. 3, буква „ж“ от Директива 2008/48/ЕО във връзка с чл. 5 от Директива 93/13/ЕИО да се тълкува в смисъл, че при неизпълнение на задължения по свързани с договора за кредит договори, което е обвързано с увеличаване на лихвения процент по кредита, годишният процент на разходите по кредита следва да се изчислява и съобразно увеличавания годишен лихвен процент съобразно неизпълнението?

9. Следва ли чл. 10, пар. 2, буква „ж“ от Директива 2008/48/ЕО да се тълкува в смисъл, че неправилното посочване на годишен процент на разходите в договор за кредит, сключен между търговец и потребител – кредитополучател, следва да се приеме за липса на посочване на годишен процент на разходите в договора за кредит и националният съд да приложи последиците на вътрешното си право, предвидени за непосочване на годишен процент на разходите в договор за потребителски кредит?

10. Следва ли чл. 22, пар. 4 от Директива 2008/48/ЕО да се тълкува в смисъл, че предвидена от националния законодател санкция нищожност на договора за потребителски кредит, при която се връща само отпуснатата главница, е пропорционална за случаите, в които договор за потребителски кредит не съдържа точно посочване на годишния процент на разходите?

87. **ПРЕПИС** от определението да се изпрати на Върховния касационен съд по електронна поща и на Висшия съдебен съвет по електронна поща за публикуване в страницата на съвета в интернет, раздел „Преюдициални запитвания“.

88. **ПРЕПИС** от определението да се изпрати на страните, както и на отдел „Право на ЕС и процесуално представителство пред Съда на ЕС“ към Министерството на външните работи по пощата.

89. Определението е окончателно и не подлежи на обжалване.

РАЙОНЕН СЪДИЯ:

